

Бранко Анђић и Радмила Гикић Петровић

ВЕЛИКИ ПРОТИВНИК РУТИНЕ

Бранко Анђић (1952, Београд) писац, преводилац, професор књижевности и новинар. Рођен у Београду, где је дипломирао на Одсеку за општу књижевност и теорију Филолошког факултета. Један је од покретача и уредника часописа за светску књижевност *Писмо* и негдашњи члан уредништва *Књижевних новина*. Од 1990. године живео је у Буенос Ајресу, да би се 2018. вратио у Београд, где сада живи.

Објавио је прозне књиге: *После свирке* (1983), *Лавица лиже ране* (1980), *Као из кабла* (2003), *Ово је истиница прича* (2007), *Величина свећа* (2008), *Play back* (2012), *Тешки мејџа* (2014), *Велико сјремање* (2017) и *Величина свећа* (2020).

Приредио неколико антологијских избора приповедака са подручја Латинске Америке. Превео је дела неких од најзначајнијих латиноамеричких, шпанских и северноамеричких писаца као што су Хорхе Луис Борхес, Марио Варгас Љоса, Габријел Гарсија Маркес, Хосе Доносо, Карлос Фуентес, Гиљермо Кабрера Инфанте, Фернандо Ваљехо, Ана Марија Шуа, Саманта Швевлин, Гиљермо Мартинес, Педро Хуан Гутјерес, Хосе Ортега и Гасет, Давид Седарис, Давид Безмозгис.

Добио је 2011. награду за књижевност „Милош Црњански“ коју додељује Влада Републике Србије.

Радмила Гикић Петровић: *Поводом Ваше прве збирке прича После свирке, Мирјана Ођановић се ујићала: да ли су књије ојледало живоћа или је живоћ ојледало књија? Ваше приче су са шемом из стварносној, свакодневној живоћа. Да ли је књија стварно човеков најбољи пријатељ? И да ли, по оцени кријичарке, оне сујеришу на лашинске (шпанске) језичке конструкије?*

Бранко Анђић: Књига јесте човеков најбољи пријатељ и то је брак из рачуна: читањем и писањем књига, свеједно, умножавамо стварност и стварамо нове светове, кад већ не можемо у оном „стварном“ да вечно боравимо. Уметност уопште, а нарочито књижевност, човеков је одговор на свест о смртности. Мислим да, суштински, метафора огледала није адекватна за однос књижевне и некњижевне стварности јер губи из вида битну одлику – креативност, стваралачки чин. Ниједна књига није репродукција стварности, као што то нису ни најбољи реалистички портрети или уметничке фотографије које су увек нешто више од оног што се на њима види.

Моје приче „личе“ на „стварност“ јер трагају за кључевима смисла који се крију у свакодневици. Али оне су измишљотина колико и мит о Годзили или филмска сага *Звездане стазе*.

Мислим да латинскоамерички начин изражавања не утиче битно на моју прозу; на неком несвесном нивоу, можда у ритму приповедања има помало утицаја Хулија Кортасара; занатски и језички, много су ми ближи англосаксонски аутори, од класика прљавог реализма до данашњих мајстора као што су Џулијан Барнс, Лори Мур, Џорџ Саундерс, А. М. Хоумс...

Р. Г. П.: *Ушлицај музике у књизи Као из кабла је очигледан, ње да Вас ишћамо: којој сће музици најближи, и како њен ршћам ушћиче на исасање?*

Б. А.: Најближи сам синкопираној музици. Она је најочигледнија у цезу, али и у делима класика попут Сатија, неких Равелових композиција и нарочито код Стравинског. Врло ми је блиска, у том погледу, инструментална традиционална музика Малија и Етиопије и неки јужноамерички ритмови попут ћакарере и сона.

Гиљермо Кабрера Инфанте је препоручивао писцима да увек себи наглас прочитају оно што напишу: за мене је то и данас најбоља провера доброг ритма приповедања.

Р. Г. П.: *Сам наслов књиге Ово је истинита прича, зајраво је ироничан. Већ из прве приче наслућује се моншћираносћ „сшварносћи“, шшом лажни мозаик, који је, у друшој равни, истинишћ. Некад сће се шшћали зашшћо редишћели на шчочешћку филма сшављају алиби „Засновано на сшварној причи“. Чиме сће се Ви шчоводили за шћакав наслов?*

Б. А.: Одувек ми је било отужно поистовећење уметничке са вануметничком стварношћу. Ви бар добро знате колико писац ствара алтернативну стварност кад пише чак и путопис; ваше и моје виђење Кубе, на пример, не мора да се поклапа, што не значи да неко од њих није ваљано.

Људи који ме познају, а понекад и неки непознати, упорно ме питају колико аутобиографског, „истинитог“ има у мојој прози, да ли су неке анегдоте личне или туђе итд. Претпостављам да се то догађа свим писцима. Радозналост је једно, али је сасвим друго кад се „истинитост“, „историјска грађа“, лично искуство, узимају као мерила квалитета прозног дела; Карл Мај никад није био на Дивљем западу, па ипак памтимо Винетуа и Олда Шатерхенда. *Дамин јамбиш* НИЈЕ заснован на стварним догађајима, а ипак нам убедљиво преноси хладноратовско време кад је шах био више од игре. Навино сам веровао да ће једном таква питања престати, али чак и искусни читаоци као да нису у стању да се отргну стегама „стварне стварности“! Ужас! Ако је филм добар, баш ме брига да ли је заснован на истинитој причи! Ко има потребу да то нагласи, као да тражи унапред алиби за своје дело. У мени то одмах буди неповерење.

Наслов „Ово је истинита прича“ је не само ироничан, него готово осветнички: истоимена прича у тој књизи је готово мој програмски обрачун са читаоцима (и ауторима) убеђеним да је „истинитост“ пресудна за врлине једног уметничког дела. Мислим да је то једна од мојих бољих приповедака.

Р. Г. П.: *Умношћм Вашим прчачама шчржимају се филм, али и музика. Како објашњава- шће шчу неосшорну везу лишћерашчуре са друшћм врсшћама умешћносћи?*

Б. А.: Пре него што је написао роман *Бука и бес*, Фокнер је – по сопственом признању – прво имао пред очима слику девојчице прљавих гаћица на дрвету спрам прозора куће. И од те слике почео је да гради роман. Кабрера је слушао звуке и музику старе Хаване док је писао *Три шчужна шшшра*. Пекићево *Беснило* је, заправо, сјајан акциони филм који је игром случаја постао књига, само зато што је аутор био писац, а не филмација. Ејзенштајнова техника филмске монтаже коришћена је масовно у књижевно-сти двадесетог века.

Мислим да су све уметности – визуелне, тактилне, звучне, језичке – нераскидиво повезане и да се узајамно допуњују.

Р. Г. П.: *Занимљиво је да сīе били један од оснивача часописа Писмо, са Давидом Албахаријем и Рашом Ливагом, Божом Зецом и Дејаном Михајловићем. Присећииће се њих времена.*

Б. А.: Романтична, незаборавна времена! У једној готово напуштеној земунској синагоги покушали смо да светском премеримо нашу књижевност, да у јеку стварно-сне прозе космополитским аршином упоредимо нашу уметност писане речи с оном која се ствара широм света. Објављивали смо будуће нобеловце, скретали пажњу на заборављене и забрањене ауторе, разграничавали добре писце и лоше људе. Сви смо били млади и жељни да учинимо нешто за културу своје земље. То је било време кад новац није био једини подстицај за било коју делатност. Верујте ми да је то дивно осећање. Сећам се узбуђења кад смо објављивали Куција, Дерека Волкота, Шимборску, Енценсбергера... Изгледа да то нисмо лоше радили јер смо добили и награду међународног ПЕН-а.

Били смо свесни да користимо добар ветар за коначну афирмацију урбане књижевности, мада нико од нас није слутио да је то била можда последња прилика да се искорачи из касабе. Потоње деценије су показале да ће регистарске марке наше земље за светску културу, с ретким изузецима, и даље бити тараба, блато, сиротиња, затуцаност, безнађе, криминал и насиље. Није случајно да су *Скуйљачи ѡерја* Александра Петровића и Кустиричине циганске саге већ деценијама најпознатији заштитни знаци наше савремене културе.

У међувремену, ето, открили смо Теслу као једину противтежу формули „крв, зној и сузе“ и пао нам је с неба глобални спортски Робин Худ, Новак Ђоковић. Танушно за четрдесетак година, признаћете?

Р. Г. П.: *Play back у својој биџи јесīе књиџа ѡвезана са музиком као ѡпарадиџмом ѡлобалној искуствџа. „Њеѡови јунаци, усред налеџа носџалиџе, уџраво од музике и свеџа музичкој у својим живѡџима ѡокушавају да доѡру до ѡриче која је за њих куџа биџа.“ Књиџа од орасџању и сџарењу кроз доживљај музике.*

Б. А.: *Play back* је пре свега књига о беземљаштву као глобалном искуству. У време светске исељеничке осмозе, а вероватно одувек, неким људима је уметност једина права сигурна кућа, отаџбина – у овом случају, то је музика. Музика је, дакле, само једно од антигеографских, антинационалних прибежишта људи за које је свет марамица. На неки начин, то је одбрана космополитског духа, права вакцина против ускогрудости сваког типа, од гастрономије до политике. Као неоствареном клавиристи, мислим да ми није било тешко да то изразим кроз низ поглавља којима је музика за једничка нит.

Play back није књига „о“ музици, колико књига писана „уз помоћ“ музике.

Р. Г. П.: *На ѡочетѡку романа Тешки метал наводиџе да је ѡосвећен свим Јуѡсловенима, свим јуѡносџалиџарима за једно – збоѡм. Зар сџварно мислиџе да је крај јуѡносџалиџи? Да ли је ѡѡ био фалсификаџи доброѡ?*

Б. А.: То што се после Југославије живело много горе, не значи да се у Југославији живело добро. Јасно се сећам да се уз понос на политичку моду несврставања и самоуправљања, у Југославији ишло у затвор због шест алузивних стихова који нису били номенклатури по вољи; да се возило на пар и непар због несташице бензина; да генерације деце до поодмакле младости нису пробале праву чоколаду; да се шверцовала кафа из суседних земаља; да су подизане апсурдне политичке фабрике; да је држава била свемоћна и да је на власти била социјалистичка диктатура хуманог лика, само зато што је диктатор био лукавији и креативнији од већине савремених колега, па је чак измислио ненадмашни симбол култа личности – Штафету младости. Земља створена као ратни плен једног од победника Првог светског рата неумитно је била фалсификат, што не значи да током њеног опстајања, осим мана, није имала и те како важних врлина. Да ли је уз мало више памети и мало мање похлепе могла да опстане као мало заједничко тржиште, то је већ други пар рукава.

Кад је почела последња балканска ратна авантура, многи су ме питали ко су добри, а ко лоши момци у том етнополитичком галиматијасу. Увек сам одговарао исто: рећи, на пример, да је Милошевић негативац, не значи истовремено тврдњу да је Туђман члан хора Бечких дечака! Уз још неке републичке спахије, ја их замишљам као тајно друштво које петком увече игра покер уз украдени виски, наздрављајући једни другима, као добрим пословним партнерима, јер једни без других не би били могући.

Није, дакле, проблем у југоносталгији, већ у њеној идеализацији. „Нови фосили“ су били лош музички кич у своје време, као што су лоши и данас. Зашто би најбољи ланац београдских самопослуга, космополитског имена *Универексџорџи*, као амбијенталну музику пуштао искључиво југословенски поп кич, остаће ми вечна тајна.

Зашто ту и тамо не бисмо покушали да изађемо из зашећерене прошлости у савременост – каква је, таква је – и да се с њом суочимо?

Р. Г. П.: *„И после Тиша – Тишо“*, време гођања је период од 1980. до 1992. године, од Београда до Марибора. Сиварноси која се одавно истиојила у историју која ујорно учи да нас нишша не може научиши. Да ли смо ипак нешшо научили?

Б. А.: Нисмо. Можда једино да је Гарсија Маркес, што се маште тиче, за нас мачји кашаљ.

Р. Г. П.: *Мада је реч о Вашем јунаку, који оглази у Арјенџину, колико ауџобиографској можемо пронаћи у роману?*

Б. А.: Нека аутобиографска искуства су ми послужила за убедљивије стварање мизансцена, места и времена мог романа *Тешки меџал*, док је радња, наравно, измишљена. У Загребу ће се увек правити боље штрукле него у Скопљу, а ћевапи ће бити бољи у Сарајеву и Београду него у Љубљани. Лакше је стварати роман у оквиру познатих околности.

Р. Г. П.: *У збирци приповедака Велико спремање, на једном месџу Ваш јунак каже: „Од мене нико више не очекује нову причу. Хоће само да чују шша ћу да променим у некој сџарој коју су џолико џуша чули.“ Почетне реченице у Вашим причама честџо су џамџљиве и снажне, као на пример: „Кад оџкључам враџа, знам да ће се од џоџ часа све промениџи.“ Како изгледа Ваша књижевна радионица?*

Б. А.: Неуредно. Пуна малих бележница у које записујем идеје, размишљања о структури, препоруке самом себи, нека врста дидаскалија. На радном столу имам један *PC* и *notebook*, разне USB-подсетнике са верзијама рукописа... Ја сам велики противник рутине. Не као идеје о реду, већ као праксе. Ништа ме не привлачи што се свакодневно понавља, у исто време, на исти начин. Имао сам проблема с поштовањем радног времена, с планирањем годишњег одмора барем три недеље унапред, са спортским тренинзима који се понављају из дана у дан. Ближа ми је ентропија него ред, што не значи да сам на то поносан. Можда само мало.

Прве реченице су ми одувек биле важније од последњих. Велики трик античких драма је што се од почетка зна шта ће се десити и дело углавном служи да покаже како се, неминовно, због *хибриса*, стиже до таквог исхода. То помаже и бољој структури дела. Могуће је да је мом поверењу у почетне реченице допринела и дугогодишња новинарска пракса, текстови у којима на почетку мора да се одговори на „пет W“ (на енглеском: ко, шта, где, када, зашто – *who, what, where, when, why*).

Р. Г. П.: *Из исџе књиџе у ѓричи „Сџоџа сџвар“, џиџаџи: „Селиџбе служе као сџанице за рашчишџавање, за ѓериодично своџење рачуна.“ Где Ви саџа живиџе? Где сџе?*

Б. А.: Одлично питање! Данас живим (најбоље) у авиону. Избегавам досаду, нервозу и пошасту путовањима, најчешће између Београда и Буенос Ајреса, али и другде. Дуго сам живео у две удаљене али подједнако противречне, надреалистичке земље – Југославији/Србији и Аргентини. Испоставило се да је, кад понестане стрпљења за једну, добро отићи у другу земљу, рецимо сваких шест, седам месеци. То ми враћа снагу и подиже морал. Као што рекох, рутина је мој заклето непријатељ.

Селидбе су прилично трауматична искуства, али могу добро да послуже за подвлачење црте и уклањање „информацијске буке“: људи и вишак информација су као прашина – временом се накупе, загађују животну средину. С времена на време треба је рашчистити и проветрити.

Р. Г. П.: *Да ли имаџе своџ књиџевноџ аџенџа?*

Б. А.: Могуће је да имам неког мени посвећеног агента, али тај свакако није књижевни.

Р. Г. П.: *Мени је ѓособно била инџересанџна ѓрича „Исџод“, о несносним комџијама. „Живе џачно изнад нашеџ сџана... Обично око једанаесџи увече, моја жена ме ѓурне лакџом и ѓокаже ѓрсџом на џаваницу наше сџаваџе собе као да се ѓлаши да би они, ѓ. и ѓџа. Крисџен, моџи да чују нас како нейомично лежимо у нашој ѓосџеџи и слушамо њих, у њиховој... Ред не би џребало да им буде сџран.“ Где све налазиџе и ѓреџознаџеџе своје моџе књиџевне јунаке?*

Б. А.: Протагонисти мојих прича су углавном помало неуротични, интроспективни урбани ликови који се иронијом носе с егзистенцијалним осећањем неизвесности и сумње у логику савременог света што само понекад искрсава у дискретним симболима „испод“ појавности.

У том погледу, дивим се северноамеричкој списатељици Ејми Мајкл Хоумс, ауторки књига *Music for torching, In the country of mothers, May we be forgiven...*

Моји књижевни јунаци су сви одреда измишљени, чак и кад делују позајмљени из живота; заједничко им је да су индивидуалци подозриви према колективу; нису тимски играчи, али то не значи да су особењаџи.

Р. Г. П.: *Три мушкарца из њири генерације – њириоведач, њејов оџац и њејов син – џавна су џема књије Величина света. А реч је, условно речно, и о џуџовањима. Па да крене-мо од џуџовања: „Кад џод уџледам море или океан – џо је увек као џрви џуџ. Ниџиџа друџо сем мора у мени не сџвара џакво узбуђење.“ Ви сџе „џосџали џрофесионални џуџник“? Или: „Прави аванџурисџи од занџа, џрави џуџници џо џосџају оној часа кад схваџе да свако џуџовање води неким кривудаџим, Chesџо заобилаџним џуџем – до њих самих.“*

Б. А.: Да, свако путује ка себи или од себе. Али то је одавно и много боље од мене рекао Хемингвеј, рецимо у *Покреџном џразнику*.

Оног часа кад кренем на пут, улазим у алтернативну стварност у којој је све могуће. Свако ширење видика ослобађа страхова и омогуђава да се боље разуме стварност у којој човек живи. Мени путовања пуне батерије и у сваком погледу помажу, чак и кад су досадњикава. Не правим каталог светских чуда које сам видео, него настојим да препознам приче које ме успут окрзну. Избегавам општа места, колико је то могуће. Ви ћете, као добар путник и путописац, то лако разумети. А добри путници обично су и успешни хедонисти јер им се стално шири регистар уживања.

Р. Г. П.: *Мајка вам је џоворила: „Пиџи оно џџо видиџ... нема џоџребе да било џџа измишљаџ, само џледај око себе – џако ћеш увек имаџи џему.“*

Б. А.: Мајка ме је, као основца, гурнула на пут воајера, али је отац био уметничка душа у нашој породици. Одавно не пишем о оном што видим, него управо супротно, занима ме оно што је испод реалистичког омотача, кад се мало загребе површина појавности. Можда ми је зато научна фантастика гробно досадна, чак и у најбољем издању. Наши животи, тежње, способности и животна средина су довољно чудовишни и вишеслојни да не морамо да измишљамо планете, свемирске бродове и васионска чудовишта.

Р. Г. П.: *Имаџе оџромну библиоџеку, солидну џиноџеку, разликујеџе вино, џанамску кончану џрикоџажу, храну у Буенос Ајресу. Иџрали сџе џенис. Живиџе у Буенос Ајресу? Годинама сџе чекали да Вас син џиџа: и заџиџо сџе оџиџили из „заједничке земље“? џџа сада радиџе, осим џџо џуџујеџе?*

Б. А.: Представисте ме као бонвивана! Примићу то као комплимент.

За мене и мога сина, „заједничка земља“ је одавно она у којој се тренутно срећемо. Као и ја, и он је постао професионални путник, иако тренутно живи и ради са својом сугругом у Буенос Ајресу. Наша политичка породица је прилично космополитска (Србија, Еквадор, САД, Аргентина, Француска...), тако да нам географија није пресудни чинилац.

Боравим последњих година по два, три месеца у Буенос Ајресу, а уместо тениса и пингпонга сад претежно играм шах и преферанс. Полако ми постаје јасно да нисам све млађи. Али оно што стварно покушавам да радим, сем писања и повремених пу-

товања, своди се на хедонистички доживљај уметности и доживљај контекста у којем живим као могућег грађевинског материјала за уметност. Молим Вас, не схватите то претенциозно: Гарсија Лорка је својевремено говорио да се свеколика машта састоји из комадића стварности, тј. да човек измишља на основу онога што може да осмисли, да је измишљање у ствари комбинаторика чинилаца стварности. Ако се тако гледа на живот и на искуствену стварност, уметност је као добро, гурманско јело: богата мешавина укуса који пружају више и богатије задовољство него кувана виршла. Гледам слике – на зиду и екрану – слушам музику, читам (и помало пишем) књиге и то ми никако не оставља укус књишког мољца него, рецимо, задовољство сомелијера или дегустатора вина. Уметност, једноставно речено, шири регистар сасвим хедонистичких, готово карналних уживања; у том погледу су људи несклони уметности на великом губитку.

Р. Г. П.: „*Смрћ неких драгих особа лакше се прихвата од љубави неких малих ствари у које се залаже наш сопствени, лични миш о шрајању.*“

Б. А.: Овом реченицом хоћу неким предметима да дам одговорност чувара упамћеног света. Знамо колико је памћење вероломно; то је једна од мојих сталних тема: страх од искуства фалсификованог памћењем. Такозване „мале ствари“ о којима говоримо јесу доказ да упамћени свет стварно постоји, носе са собом причу. Могуће је да је та чињеница у корену астрономских сума које колекционари плаћају за, рецимо, шал Елвиса Преслија или наочаре Џона Ленона. Ма колико идеализовао своју супругу Љиљану од кад је вечно заспала, кад додирнем на свом врату ланац који ми је поклонила за годишњицу љубави уверавам се да је она за мене *стварно* постојала, таква каквом је памтим.

Р. Г. П.: *Посећа Ливну, очевом родном месту?*

Б. А.: У том поглављу мог романа *Величина света* нагласак није на приповедачевом доживљају очевог родног места, већ на очевом доживљају сопственог детињства. То је један пример да је, као што се каже у „предговору“, величина света као хармоника – шири се и скупља, зависно од субјективног доживљаја сопственог живота.

Р. Г. П.: „*Жао ми је што нисам у стању да уживам у вијетнамским, кинеским, јапанским филмовима.*“ *А у њим земљама, да ли бисте моли да уживаше?*

Б. А.: Не знам. Никад ме нису довољно привлачиле да бих то проверио. Мој пријатељ Томас који је амбасадор једне суседне земље у Вијетнаму, тврди да је то земља снова и позива ме да је посетим. Али испоставља се да увек има земаља и места које ме занимају више. Припадам цивилизацији индивидуалаца, не сналазим се у древним културама које се заснивају на систему вредности колектива. То доживљавам као чињеницу која собом не носи вредносни суд; једноставно, свестан сам својих ограничења и приоритета.

Сем тога, мени уметничка дела Далеког истока, бар она која сам видео, чуо, прочитао, делују превише експлицитно. „Волим те јер си мој пријатељ“, сасвим је могућа реченица у неком далекоисточном роману. Велики изузетак је Кобо Абе, неправедно

запостављени јапански писац, драматично испред свога времена. Његова универзална проза делује потпуно савремено, после више од пола века пробе времена.

Можда бисте Ви који добро познајете Далеки исток, могли боље да одговорите на питање да ли бих могао да уживам у тим земљама.

Р. Г. П.: *Пушиће кубанске цигаре?*

Б. А.: Нико није савршен. Волим и доминиканске – нарочито *La Aurora* и *Arturo Fuente*. У златно доба социјалистичке бартер трговине, у Чехословачкој, Бугарској, Румунији, могле су се купити најбоље кубанске цигаре за девизну ситнину. Тада сам се навучао на *Montecristo 4*, *Cohiba* халф-короне, *Partagas lancero*, *Upman* итд. Касније сам имао среће: наша дугогодишња пријатељица Кубанка, удата за Аргентинца, доносила ми је сваке године, по црноберзијанској доларској цени, оригиналне цигаре најбољег квалитета. Неки људи који ме не познају довољно, помислили су да зарађујем много више него што је стварно било. Сандра је могла једном годишње да путује на Кубу и да у својој рођеној земљи проведе највише три недеље, иако није била ни избеглица, ни политички активиста; просто зато што је била удата за странца. Муж њене сестре, заклето присталица кубанске револуције, деценијама запослен у оружаним снагама, добио је отказ кад је објављено да се Сандра удала за странца и да живи у Аргентини.

Данас пушим много мање, понекад предвече уз добар коњак и после неког изузетно доброг гастрономског искуства.

Р. Г. П.: *Пандемија?*

Б. А.: Прави почетак 21. века! Прве две деценије протекле су у (углавном неуспелој) рециклажи двадесетог века; а онда је пандемија променила правила игре и принудила свет да окрене страницу.

Недавно сам у *Полиџици* објавио чланак о „коллатералној добити“ пандемије, јер „коллатералну штету“ сви лако препознајемо. Не мислим да ће људи због пандемије постати бољи, ни свеснији, али ће их ова пошаст присилити на неке ствари које су саме по себи позитивне: више времена с породицом у кући, овладавање ИТ технологијом, подизање свести о потреби за очувањем природне средине, усмеравање на здравију исхрану итд. Постојећи монополи (информатика, фармакологија) ће, наравно, увећати своју моћ, а лоше владе добити изговор за све што не ваља у њиховим земљама. Али, то смо већ одавно знали.

Р. Г. П.: *Написали сте сценарио за аргентински филм Одлив мозгова, регишеља Фернанда Мусе. Како је то било искуство?*

Б. А.: Било је то занимљиво искуство, ако се човек помири са чињеницом да су сценаристи по дефиницији људи осуђени на разочарење: слике у њиховим речима увек су богатије од оних на екрану – никако искључиво због недаровитости редитеља, већ због тога што је сценарио тек почетак једног дугог стваралачког процеса који је условљен многим неуметничким чиниоцима. Тако је било и овог пута, с *Одливом мозгова*; одлично смо сарађивали, мој пријатељ Фернандо и ја, али су многе сцене које

су на папиру биле битне и деловале ефектно, у реализацији филма остале неостварљиве, понекад због сасвим прозаичних разлога.

Ипак, Фернандо и ја смо „открили“ у једном скромном почетнику будућу филмску, телевизијску и позоришну звезду аргентинског глумишта Николаса Кабреа. После дуготрајне аудиције, Нико је добио једну од две главне улоге и први пут на филму остварио једну од многих упечатљивих улога.

Р. Г. П.: *Аутор сће прве анџолоџије хисџаноамеричке љриџовешџке, али сће сачинили и велики број друџих анџолоџија, до џоследњих: Борхесова деца и Откачене приче Латинске Америке. Посебну наклоносџ имаше љрема кубанској лиџерашџури, џачније, љрема Гиљерму Кабрери Инфанџеу, али и Мексиканцу Хуану Рулфу. Наводимо ову двоџицу да бисџе Ви насџавили...*

Б. А.: Ако наставим, одужиће се, али можда је најлакше и најтачније рећи да више од других волим оне латинскоамеричке писце које сам преводио. Никад нисам преводио по поруџбини, увек само оне ауторе који ми представљају неку врсту професионалног изазова или које пожелим да моџи пријатељи прочитају. Осећам велико поштовање према кубанској књижевности и разноврсности њених ауторских гласова; имам и своје лично, латинскоамеричко „свето тројство“: чилеански песници, аргентински приповедачи, колумбијски романописци.